

NODELOOS VERLIES VOOR DE BRABANTSE ARCHEOLOGIE

Bij de kartering van archeologische monumenten is het mij opgevallen hoeveel interessante objecten er de laatste tijd zijn verdwenen zonder dat een voorafgaand onderzoek heeft plaats gehad en ondanks de nieuwe monumentenwet van 22 juni 1961. Mijn verkenningen strekken zich nog maar over een klein gedeelte van de provincie uit, maar het is ontstellend wat er in een paar jaar kan verdwijnen zonder dat bevoegde instanties zijn ingelicht. Dit ligt gedeeltelijk aan het feit dat de betekenis van deze wet nog niet tot de bevolking is doorgedrongen, ja, het blijkt, dat men op vele gemeentehuizen het bestaan dezer wet zelfs niet kent. Zo kan het gebeuren, dat bij een bezoek aan een gemeentehuis de uitvoerder van gemeentewerken met trots laat zien, hoeveel scherven van een urnenveld hij tijdens de afgraving heeft kunnen verzamelen; de Rijksdienst of andere instanties werden echter niet gewaarschuwd.

Het is zelfs voorgekomen, dat ik op een kaart van een voorgenomen ruilverkavelingsgebied de prehistorische objecten aantekende. Later bleek toch alles geëgaliseerd zonder dat iemand was gewaarschuwd. Veel objecten verdwijnen echter ook uit onwetendheid, want de belangstelling en de medewerking zijn veelal zeer goed, als men de wetenschappelijke waarde van het object onder ogen heeft gebracht.

Om enige voorbeelden te noemen: uit het beperkte gebied dat ik de laatste tijd heb verkend, bleken de volgende objecten plotseling verdwenen of doorgraven. Een grafheuvel uit de Bronstijd bij Koningshof te Veldhoven, die ruim een jaar geleden reeds was aangetast bij de verbreding van de provinciale weg, werd de laatste week van de maand mei 1964 geheel afgegraven om er hekwerk te plaatsen voor afrastering van het perceel. Een zeer grote grafheuvel waarin reeds eerder een Hallstatt-zwaard werd gevonden en een daar rond gelegen uitgestrekt urnenveld bij het vroegere ven Krayenstark te Someren is dit jaar geheel weggegraven. Bij het gehucht Eeneind te Nuenen lagen een urnenveld en enige grafheuvels. De grafheuvelgroep strekte zich uit tot over de gemeentegrens van Mierlo. Dit gedeelte op het grondgebied van Mierlo is nu geheel verdwenen.

Een groep grafheuvels tussen Westelbeers en Middelbeers is gedurende de laatste twee jaren door woningbouw opgeruimd. De afgraving van enige percelen bij Krieke Schoor te Bladel, waar een urnenveld en romeinse bewoningssporen in de bodem worden aangetroffen, werd door toevallige omstandigheden halverwege stopgezet, zodat toch nog een onderzoek kon plaats hebben. Langs de Castersedijk te Hapert waar overal prehistorisch en romeins materiaal over het terrein lag verspreid, zijn talrijke akkers diep afgegraven zonder dat een voorafgaand onderzoek kon plaats hebben.

Op het vliegveld Welschap bij Eindhoven lagen in 1963 nog twee groepen van grafheuvels uit de Bronstijd; van beide groepen is nu niets meer terug te vinden. Langs de rijksweg van Eindhoven naar Best bevond zich ten zuiden van het Wilhelminakanaal een uitgestrekt urnenveld van 500 bij 100 meter; er is nog één vierde gedeelte van over, de rest is diep uitgezand. Een grote grafheuvel uit de Bronstijd, ongeveer twee kilometer ten zuidwesten van de vorige vindplaats, bleek het vorige jaar plotseling te zijn verdwenen. De bekende wal tussen Steensel en Kneghsel, waarin en waarlangs romeinse voorwerpen en urnen werden aangetroffen, had in 1963 nog een lengte van drie kilometer; nu is er nog honderd meter van over; de rest is verdwenen onder een lange rij van bijna tegen elkaar gebouwde bungalows. Een zelfde geval deed zich voor te Bergeyk, waar een aantal grafheuveltjes eveneens door bungalowbouw is weggevaagd. Te Lage Mierde bleek een nieuwe aangelegde weg een vindplaats uit de romeinse tijd te hebben doorsneden. Een ruilverkaveling langs de Keersop te Riethoven deed de Duivelsberg verdwijnen, hoewel de plaats te voren op de ruilverkavelingskaart was aangetekend. De hier vlakbij gelegen Alversberg was reeds eerder aan ontginning ten offer gevallen. Te Valkenswaard verdween ongemerkt een gedeelte van een urnenveld bij de aanleg van sportvelden; later ontving ik hierover bericht van een lid van de heemkundekring. Te Goirle werden bij de aanleg van een nieuwe straat een groot aantal scherven van urnen en van verscheidene dolia gevonden; de uitvoerder van gemeentewerken omschreef de plaats als een soort pottenbakkersoven, omdat de scherven in een kuil bij elkaar lagen naast een plaats waar zeer veel houtskool werd aangetroffen. De plaats is nu sinds enige maanden met asfalt overdekt: een onderzoek had niet plaats en niemand werd gewaarschuwd; wel werden een aantal scherven bewaard. Te Hoogeloon werd een gebied met romeinse en prehistorische vondsten rond de Hoogpoort en de Hofstad door ruilverkaveling geëgaliseerd. Nier ver daar vandaan bij de Honshoef verdween een urnenveld door zandafgravingen, grotendeels.

Deze lijst kan nog worden aangevuld met een aantal minder ernstige gevallen, maar lijkt mij voldoende om aan te tonen wat er in twee jaar in een beperkt gebied aan wetenschappelijk belangrijke objecten kan verdwijnen zonder enig onderzoek of zelfs maar inlichtende waarschuwing. Laat ik de opsomming besluiten met de vermelding van een grafheuvel op de grens van Bergeyk, Luiksgestel, Lommel en Mol. Deze zeer interessante grafheuvel uit het Neolithicum, de oudste tot nu toe in de Kempen, werd in april en mei 1963 onderzocht en achteraf gerestaureerd, waarbij de uitgespaarde profielen intact werden gelaten om een eventueel later te herhalen stuifmeelonderzoek mogelijk te maken. Bij een bezoek twee maanden later vond ik de heuvel niet meer terug; door een landbouwer in de buurt was hij

afgegraven om het zand te gebruiken voor ophoging van de fundering van een schuurtje.

Uit dit alles blijkt dat de nieuwe monumentenwet alléén niet voldoende is om de archeologische objecten te beschermen; men moet de wet en ook de objecten kennen. Ik hoop dat het bezoek aan de gemeentehuizen voor het op kaart brengen dezer objecten en ook de reeks publicaties van archeologische monumenten, in de Brabantse gemeenten enige uitwerking zullen hebben. Nog steeds overheerst echter de angst van gemeenten, partikulieren en vooral van aannemers dat het werk voor een wetenschappelijk onderzoek moet worden stilgelegd zodra er iets is gevonden. Uit de praktijk blijkt evenwel, hoezeer dit meevalt, zodat ook tot nu onbekende vindplaatsen niet behoeven te verdwijnen zonder dat er iets van de aard van het object is bekend geworden.

G.BEEX.